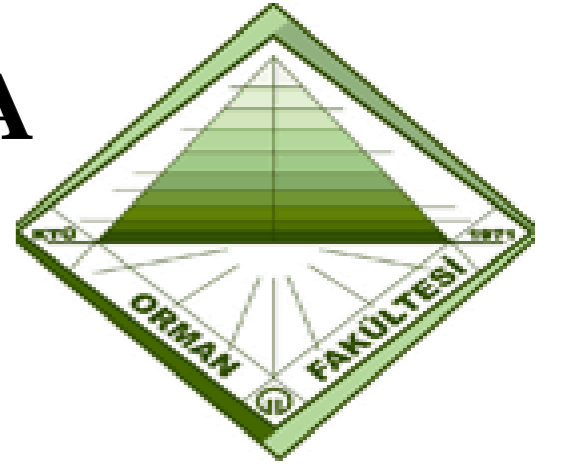

İŞLETME VE KORUMA ORMANLARINDA ÖLÜ AĞAÇ MİKTARININ DEĞİŞİMİ

348997 Abdurrahim KAHRAMAN

Ölü Ağaç Nedir ?

Orman ekosisteminde doğal süreç içerisinde dikili veya devrik halde kurumuş ağaçlara ölü ağaç denir. Canlı ağaçların, kabuk yaralaması, kar ve fırtına devirmeleri, yangın, böcek ve mantar gibi etkenlerle veya yaşlanma sonucu ölü ağaç oluşur. Ölü ağaç, ormanda yaşayan çeşitli canlılar (algler, mantarlar, likenler, yosunlar, böcekler, kuşlar, sürüngenler, kemiriciler ve diğer küçük memeliler gibi) için yasama alanıdır.

ÖNEMİ HENÜZ YETERİNCE BİLİNİYOR OLSA DA; YAŞLI, KURUMUŞ YA DA KURUMAYA YÜZ TUTMUŞ AĞAÇLAR, DİKİLİ YA DA DEVRİK AĞAÇ GÖVDELERİ, KURUMUŞ KÜTÜKLER, YERE DÖKÜLMÜŞ AĞAÇ VE DAL PARÇALARI BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK İÇİN EN ÖNEMLİ YAŞAM ORTAMLARINDAN BİRİNİ OLUŞTURURLAR.

İŞLETME ORMANLARINDA ÖLÜ AĞAÇLAR

Teknik ormancılık faaliyetleri sonrasında bazı ölü ağaç gövdelerinin bir kısmının dikili bırakılması işletme ormanlarının daha dinamik bir yapıya sahip olması için önemlidir.

Bakım çalışmaları esnasında pozitif seleksiyon ilkeleri doğrultusunda hareket edildiğinde zarar görmüş, hasta, cılız vb. gövdelerin tamamının çıkarılmasının ekosistem içerisinde ölü ağaç dinamiklerini olumsuz etkileyeceği unutulmamalıdır.

Yaşlı ağaçların bulunduğu ormanlarda yapılacak müdahalelerde tam boşaltma yapılmamalıdır.

Alanın tam orman olmasına kadar geçen zaman ormanın işlevleri ve sunduğu hizmetler bakımından büyük kayıp olarak değerlendirilmelidir. Çünkü:

- Yaban hayatı için ve kuşlar için önemli
- % 10 kapallık, işlevleri yerine getirebilme açısından önemli
- Mikro iklimin korunması, yatay ve dikey kapallık
- Biyoçeşitlilik
- Genetik materyal
- Değer ağacı olma
- Estetik işlevler, görsel kalite
- Sosyal psikoloji desteği, toplum baskısını azaltma

NEDEN ÖLÜ AĞAÇLAR

- Ormanlar, yeryüzünde biyolojik çeşitliliği destekleyen en önemli ekosistemlerin başında gelmektedir.
- Bilimsel araştırmalara göre, ormanlarda biyolojik çeşitlilik kaybının en önemli nedenlerinden biri, ormanların yaşlı ve ölü ağaçlardan arındırılmasıdır.
- Ormanlarda bulunan türlerin üçte biri, varlığını sürdürmek için ölü ya da ömrünü tamamlamak üzere olan yaşlı ağaçlara, ağaç kovuklarına ve kurumuş dallara ihtiyaç duymaktadır.
- Gerek üretim ormanlarında ve gerekse korunan alanlarda yapılan geleneksel müdahale biçimleri ve insan etkileri ile ormanlardaki yaşlı ve ölü ağaç miktarı ve bunlara bağlı türler azalmaktadır. Bunun nedeni, (Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi) ülkemizde de bu mikro habitatların orman ekosistemi içindeki önemini yeterince bilinmemesidir.

ÖLÜ AĞAÇLAR İLE İLGİLİ YANLIŞ İNANÇLAR

Yüzyıllar boyunca yerleşmiş olan yanlış inançlar sonucunda insanlar arasında, yaşlı ve ölü ağaçlarla ilgili bazı temelsiz ve asılsız düşünceler ortaya çıkmıştır. İnsanlar, yaşlı ve doğal bir orman gördüğünde, orada bir şeylerin yanlış gittiğini sanabilmekte ya da ormanın hasta olduğunu düşünebilmektedir.

Temiz" orman, sağlıklı ormandır

- Yaşlı ormanlar sorunlu ormanlardır
- Ölü ağaçlar hastalık barındırır
- Yalnız genç olan güzeldir
- Ölü ağaç yangına davetiye çıkarır
- Ölü ağaç, ziyaretçilerin sağlığı ve güvenliği için risklidir

Ölü ağaçlar hakkındaki yanlış inançların çürütülmesi çok önemlidir.

KORUNAN ALANLARDA ÖLÜ AĞAÇLAR

> Korunan alanlar, her şeyden önce biyolojik çeşitliliğin korunmasına tahsis edilmelidir. Doğal dinamiklerin işler halde tutulması, yaşam ortamı ve tür çeşitliliğinin en yüksek düzeyde olmasını sağlar. Korunan alanların pek çoğunda ölü ağaçlar halen yeterli miktarda değildir, dolayısıyla bu alanlardan yeterince yararlanılamamaktadır.

Oduncul (saprosilik) türlerin korunmasına yönelik çalışmaların merkezinde "koruma", yani korunan alanların, ağaçların ve mikro-habitatların sayısının artırılması yer almaktadır. Korunan alanlarla ilgili bütüncül bir strateji şu unsurları içermelidir:

- Sorunun ortaya konulması
- Önemli alanların belirlenmesi ve korunması
- Korunan alanların yönetiminde doğru bilgilendirme
- Yasal gereklilikler
- Kullanıcıların eğitilmesi
- Gözetim ve denetim
- Yapay habitatların kullanılması

ORMANDA NE KADAR ÖLÜ AĞAÇ BIRAKILMALI

•İşletme ormanlarında ne kadar ölü ağaç bırakılması gerektiği konusu tartışmaya açıktır. Bu konuda yerel koşullar önemlidir. Miktarın belirlenmesinde genel kural: 'ne kadar çok olursa o kadar iyi'.

•Çıkarılacak odunun ekonomik değeri ile bir işletme ormanında yüksek miktarda ölü ağaç bırakmanın pratik zorluğu da önemli ölçüde etkilidir.

•Serin ve ılıman kuşak ormanlar için, dikili ve devrik olarak 20-30 m³/ha ya da birim alandaki toplam ağaç hacminin %3-8'i uygun bir miktar olarak önerilmektedir.

•Yangın riskinin önemli bir etken olduğu daha kurak bölgelerdeki kuru ormanlarda ne kadar ölü ağaç bırakılması gerektiği konusu araştırılmalıdır.

TÜRKİYEDEKİ DURUM

Türkiye'de, işletme ormanlarındaki azman, yaşlı ve ölü ağaçlar genellikle çıkarılır. "Enkaz denilen ölü ve yaşlı ağaçların ormanlardan çıkarılması teşvik edilir.

Milli parklar ile ulaşımın sağlanmadığı yüksek ve dağlık bölge ormanlarında ise yaşlı ve ölü ağaçlar çoğunlukla ormanda kalır.

Orman Genel Müdürlüğü'nün Mart 2012 tarihli Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının uygulanmasına Ait Usul ve Esaslara ilişkin 295 sayılı tebliğinde "Ormanlarda yapılacak müdahaleler sırasında ekolojik dengenin korunması ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilmesi için hektarda 1-2 adet ölü, yaşlı, kuru, kovuk ağaçlar kesilmeden bırakılır" şeklinde çok genel bir ölü ağaç değerlendirmesi yinelenmiştir.

SONUÇ

NE YAPMALI;

■Korunan alanlar

Korunan alan yöneticileri, yaşlı ve ölü ağaçları şu şekilde destekleyebilir:

>Ölü ağaçlar ve onlara bağımlı yaşayan türler için başvuru kaynağı olabilecek ormanların varlığını sürdürmesi yönünde, kilit rol oynayabilecek bölgeleri belirlemek ve korumak;

>Korunan alanlarda ve Natura 2000 alanlarında ölü ağaç yönetimi ile ilgili etkin stratejiler geliştirmek;

>IUCN'nin I-IV kategorilerine giren korunan alanlardan yaşlı ve ölü ağaçların çıkarılmasını önlemek;

>Eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına önem vermek;

>Gereken yerlerde aktif (yapay) restorasyon yöntemlerini uygulamak.

■İşletme ormanları

Orman yöneticileri ve orman işletmecileri, sağlıklı ölü ağaç habitatlarının yaratılmasına şu şekilde katkıda bulunabilirler:

>Yaşlı ve ölü ağaçların (ve diğer anahtar mikro-habitatların), sayılarının ve hacimlerinin artırılması konusunu, yönetim planlarına (orman amenajman planına) dahil etmek. WWF. serin ve ılıman kuşak ormanları için 2030 yılına kadar. 20-30 m³/ha gibi bir hedefe ulaşılmasını önermektedir.

>Ormanda tutulması gereken ölü ağaç miktarını, yangın risk yönetimi ile dengelemek.

>Uygun ölü ağaç yönetimi için referans olarak, mevcut orman sertifikasyon sisteminin ulusal standartlarını kullanmak.

>Herhangi bir fırtınadan sonra, belli miktarda ölü ağacın arazide bırakılmasını sağlamak.

>Ormandan "enkaz" (dikili ve devrilmiş kütük) çıkarılmasını teşvik eden düzenlemeleri, ölü ağaçların yararlarını dikkate alarak yeniden gözden geçirmek

TEŞEKKÜR

Çalışmalarında sonuna kadar desteğini gördüğüm Doç.Dr. Zafer YÜCESAN'na teşekkür ederim.

KAYNAKÇA;

- >Yücesan Z.,Kurdoğlu O.,Oktan E., "Ekosisteme Can Veren Zincirin Önemli Halkası Ölü Ağaçlar",2023'e Doğru 2.Doğa ve Ormancılık Sempozyumu, Antalya Türkiye ,31 Ekim 3-Kasım 2013,cilt.1,ss.423-440
- >WWF Doğal hayatı koruma vakfı.